

14.11.2017 / HAFTA 9 / DERS 1

Ebü'l-Hasan Müslim b. Haccâc b. Müslim el-Küşeyrî en-Neysâbü'rî.

Aslen Arap olan Müslim, Neysâbü'r'da yaşadığı için bu nispetle anılmaktadır. Kaynaklarda Müslim'in bir ticarethanesinin bulunduğu, bez alıp satışı ve bu nedenle de ona “**bezzâz**” denildiği belirtilmektedir.

Doğum tarihi; H. 206 **Ölüm Tarihi;** H. 261

Müslim hadislerine **kitabu'l iman** ile başlamıştır. Daha sonra **taharet**, sonra **salat** ile devam etmiştir.

Müslim ve buharinin ittifak ettiği hadisler **müttefekün aleyh**, (2000 kadar)

El lü'lüü vel mercan, (el lü'lüü: inci) (vel mercan: mercan) bir kitaba toplayan: Muhammed Fuad Abdulbaki

Birr: İyilik

Sıla: ilişki, Rahim: akraba. Sıla-i Rahim: Akraba ilişkisi

Adap: Edep

Hadiste Şeyhan (Sahîhayn): Müslim ve Buhari kastedilir.

Müslim 'in Eserleri**1. Müslim 'in Sahîh Dışındaki Eserleri**

Müslim 'in en meşhur eseri olan **el-Câmiu's-sahîh** dışında çeşitli konulara ait birçok kitabı bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı günümüze ulaşmışken bazılarının ise sadece isimler!nden haberdarız. Müslim'in kitaplarından birkaçı şöyle sıralanabilir.

1. *el-Müsnedü'l-kebîr ale'r-ricâl*,
2. *el-Câmiü'l-kebîr ale'l-ebvâb*,
3. *Kitâbü'l-İlel*,
4. *Zikrû evhâmi'l-muhaddisîn*,
5. *Kitâbü't-Temyîz*,
6. *Kitâbü'l-Küna ve'l-esmâ*,
7. *Tabakâtü't-tâbiîn*,
8. *Kitâbü'l-Muhadramîn*.

Sahîh-i Müslim olarak bilinen bu eserin asıl ismi farklı şekillerde kaydedilmiştir. Genelde âlimler herhangi bir kayıtlama zikretmeden onu **Sahîh** diye zikrederken Müslim kendi eserinden **el-Müsned** veya **el-Müsnedü's-sahîh** diye bahsetmiştir. Öte yandan İbn Hayr el-İşbîlî daha ayrıntılı olarak şu ismi zikretmektedir: *el-Müsnedü's-sahîhu'l-muhtasar mine's-süneni bi-nakli'l-adli an Resûlillah (s.a.v.)*

Buhârî'nin *Sahîh*'inde söylendiği gibi Müslim'in bu eserinin tam ismi aslında bize kitabın içeriğini büyük ölçüde aktarmaktadır.

Buna göre Müslim de

“**el- Müsned**” ifadesiyle merfû munfasıl hadisleri derlemeyi amaçlamış,

“**es-Sahîh**” diyerek de kendi şartlarına göre eserdeki hadislerin sahih olduğunu belirtmiştir.

“**el- Muhtasar**” ifadesi ise bildiği tüm hadisleri eserine almadığını, bunlar arasından seçerek kitabını oluşturduğunu göstermektedir.

Nitekim Müslim'in *Sahîh*'indeki hadisler için “Ben bu kitabı işittiğim üç yüz bin hadis arasından derledim.” demesi bu durumuyansıtmaktadır.

Kitabın ismindeki “**bi nakli'l-adli an Resûlillah**” ifadesiyle Müslim bir yandan kitabındaki hadislerinin merfû özelliğini tekrar vurgulamış diğer yandan güvenilir kimseler vasıtasıyla gelen hadisleri eserine aldığını belirtmiştir.

Sahîh'in Özellikleri

Müslim'in Sahîh'ini âlimler arasında meşhur kılan bazı özellikleri bulunmak- tadır. Bu özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Bir hadisin isnadlarını bir yerde toplamıştır. Esasında Müslim'in Sahîh'inin en önemli özelliği budur. Bu sayede muhaddisler bir hadisin birçok isnad ve lafzını bir arada görme imkânına sahip olurlar. Çünkü bir isnad diğer isnaddaki kapalılığı anlamak için bir fırsat sunabilmektedir.
2. Müslim, 12 rivayet hariç eserinde muallak hadise yer vermemiştir.
3. Müslim, eserinin "Mukaddime"sinde belirttiği gibi, ilk sırada şartlarına tamamiyle uyan râvileri tercih etmiş daha sonra biraz daha düşük olanları sırayla zikretmiştir.
4. Müslim, bir hadisin sadece bir kısmını zikretmek suretiyle taktî' yapmamış, hadisi bütünlüğüyle kaydetmiştir.
5. Müslim, hadisleri hocalarının kendisine nakleniği lafızlarla aktarmaya ve manaya etki etmese dahi hangi hocasının hangi lafzı söylediğini belirtmeye özen göstermektedir.
6. Sahîh'in, devrin hadis anlayışını yansıtan ve hadis usûlüne dair bazı konuların işlendiği bir "Mukaddime" ile başlaması önemli bir özelliktir.
7. Müslim rivayet lafızlarına önem vermektedir. Çünkü Müslim, "ahberenâ: bize haber verdi" lafzı ile "haddesenâ: bize tahdisen rivayet etti" ifadesi arasında fark gözetir. O, şeyhin söyleyip öğrencilerin dinlediği rivayetleri "haddesenâ", hocaya okunan rivayetleri ise "ahberenâ" terimi ile nakletmiştir.

Müslim üzerine yazılan başlıca önemli şerhler ise şunlardır.

1. el-Mu'lim bi-fevâidi Müslim (Muhammed b. Ali el-Mâzerî v.536/1141),
2. İkmâlü'l-mu'lim bi-fevâidi Müslim (Kâdî İyâz b. Mûsâ el-Yahsubî v.544/1149),
3. el-Müfhim li-ma eşkele min telhîsi Kitâbi Müslem (Ebû'l-Abbas Ziyaüddîn el- Kurtûbî v.656/1258),
4. el-Minhâc fî şerhi sahîhi Müslim b. Haccâc (Yahya b. Şeref en-Nevevî v.676/1277),
5. Fethü'l-mülhim bi-şerhi Sahîhi Müslim (Ahmed ed-Diyobendî v.1339/1921).112

Hadis âlimleri genel olarak aşağıdaki şartları göz önüne alarak Buhârî'nin Sahîh'ini Müslim'inkine tercih ederler.

1. Buhârî, birbirinden an'ane ile hadis nakleden râvilerin karşılaşmış olma- larının subûtunu (likâ) şart koşarken Müslim, râvilerin aynı zaman diliminde yaşamış olmalarını (muasarat) yeterli görür. Bu şart, Buhârî'nin Müslim'e tercih edilmesini sağlayan en önemli özelliğidir. Müslim, "an" ile rivayet edilen isnad- larda, şâyet şeyhi ve öğrencisi aynı asırda yaşamışlarsa bunun yeterli olduğunu belirtmekte, bu konuda icma olduğunu ileri sürmektedir.
2. Her iki eseri inceleyen birçok âlim Buhârî'nin Müslim'den daha âlim oldu- ğunu ve hadis ilmini daha iyi bildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca Buhârî Sahîh'ini telif etmiş, Müslim de onun açtığı yoldan ilerlemiştir. Muhtemelen bu sebeple Dârekutnî, "Buhârî olmasaydı, Müslim de olmazdı." demektedir.
3. Buhârî, hadislerin fıkına da eğilmiş ve konuyla ilgili bâb başlıkları koy- muştur. Müslim böyle davranmamış ve yukarıda zikredildiği üzere kitabına bâb başlığı koymamıştır. Öte yandan Buhârî'nin bâb başlıkları Sahîh'inin en önemli özelliklerinden biri olmasına rağmen, bu durum onun eleştirilen bir yönünü de oluşturmaktadır. Zira müellif başlıklarda muallak rivayetlere yer vermektedir.
4. Müslim'in rivayet etmeyip de Buhârî'nin tek başına eserine aldığı 480 ci- varındaki râvi arasında haklı-haksız sadece 80 râvi eleştirilmişken, Müslim'in tek başına nakleniği 620 râvi arasında 160 şahıs haklı- haksız eleştirilmiştir. Za- yıf râvilerin çokluğu Müslim'in, yukarıda zikredildiği üzere, ikinci tabakadaki râvilerden hadis almasından kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde Müslim'in Sahîh'inde eleştirilen hadis sayısı da Buhârî'ninkine nispetle daha fazladır.

(Diğer konular hadis tarihi konulu ders dökümanından ayrıntılı bir şekilde incelenmesini tavsiye ederim).

(۱) باب بر الوالدين، وأنهما أحق به

۱- (۲۵۴۸) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ جَمِيلٍ ابْنِ طَرِيفٍ الثَّقَفِيُّ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أَبُوكَ»^(۱).

وَفِي حَدِيثِ قُتَيْبَةَ: مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ وَلَمْ يَذْكُرِ النَّاسَ. [خ ۵۹۷۱]

1- Anneye, Babaya İyilik ve Onların Buna En Haklı Layık Babı

1- (2548) Bize Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarifes-Sakafî **VE** (burada çatallaşma var) Zü-heyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Cerîr, o da Umara b. Ka'kaâ'-dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre şöyle demiş: Bir adam Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e gelerek:

— Benim güzel sohbet etmeme insanların en lâyık olanı kimdir? diye sordu.

«Annendir!» Buyurdular.

— Sonra kimdir? dedi. «Sonra annendir!» buyurdu.

— Sonra kimdir? dedi.

«Sonra annendir!» Buyurdu.

— Sonra kimdir? dedi. «Sonra babandır!» buyurdu, **Kuteybe'nin hadîsinde:** «Benim güzel sohbet etmeme en lâyık kimdir?» cümlesi vardır. İnsanları anmamıştır.

Not; 2 ravi arasında “VE” bağlacı varsa burada hadis çatallaşiyor. Dolayısıyla 2 senet olmuş oluyor.

1.Senet; Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarifes-Sakafî, 2-Cerîr, 3-Umara b. Ka'kaâ', 4-Ebû Zür'a, 5-Ebû Hüreyre

2.Senet: 1-Zü-heyr b. Harb, 2-Cerîr, 3-Umara b. Ka'kaâ', 4-Ebû Zür'a, 5-Ebû Hüreyre

Her 2 senette 5 ravili

Diğer çatallaşmalarda da bu yöntem uygulanır.

۲- (...) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ فَضِيلٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ الصَّحْبَةِ؟ قَالَ: «أُمُّكَ، ثُمَّ أُمُّكَ، ثُمَّ أُمُّكَ»^(۲). ثُمَّ أَبُوكَ، ثُمَّ أَذْنَاكَ أَذْنَاكَ.

2- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' El-Hemdânî rivayet etti, (Dedi ki): Bize ibni Fudayl o da babasından, o da Umara b. Ka'kaâ'dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Bir adam:

— Yâ Resûlallah! Benim güzel sohbet etmeme en lâyık kimdir? diye sordu,

«Annen, sonra annen, sonra annen, sonra babandır! Sonra sana en yakın, en yakın olanlardır!» buyurdular.

۳- (...) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ عُمَارَةَ وَابْنِ شُبْرُمَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَذَكَرَ بِمِثْلِ حَدِيثِ جَرِيرٍ، وَزَادَ: فَقَالَ: «نَعَمْ: وَأَبِيكَ لَتَبَّانَ».

3- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Şerik'den o da Umâra'dan “**VE**” İbnü Şubrûme'den, onlar da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre: Bir adam Peygamber (SallallahüAleyhiveSellem)'e geldi diyerek Cerîr'in hadîsi gibi rivayet etmiş. Şunu da ziyâde eylemiştir: «Bunun üzerine: «Evet! Baba hakkı için sana mutlaka haber verilecektir!» buyurdular.»

٤- (...) حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ ابْنُ جِرَاشٍ، حَدَّثَنَا حَبَّانٌ، حَدَّثَنَا وَهْبٌ كِلَاهُمَا عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ.

فِي حَدِيثِ وَهْبٍ: مَنْ أَبْرَ؟ وَفِي حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ: أَيُّ النَّاسِ أَحَقُّ مِنِّي بِحُسْنِ الصَّحْبَةِ؟ ثُمَّ ذَكَرَ بِمِثْلِ حَدِيثِ جَرِيرٍ.

4- (...) Bana **Muhammed b. Hatim** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Şebâbe** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Muhammed b. Talha** rivayet etti. (H. **Tahvil sigası, yeni senet başlangıcı**) Bana **Ahmed b. Hiras** da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Habban** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Vüheyb** rivayet etti. **Her iki râvi İbni Şubrûme'den** (her 2 senet burada birleşiyor) bu isnadla rivayette bulunmuşlardır. **Vüheyb'in** hadîsinde: «Kime iyilik edeyim.» **Muhammed b. Talha'nın** hadîsinde ise: «Taraftımdan güzel sohbet edilmeye insanların hangisi en lâyıktır.» cümleleri vardır. Sonra râvi Cerîr'in hadîsi gibi nakletmiştir.

٥- (٢٤٤٩) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ قَالَا: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا يَحْيَى (يَعْنِي ابْنَ سَعِيدِ الْقَطَّانَ) عَنْ سُفْيَانَ وَشُعْبَةَ. قَالَا: حَدَّثَنَا حَبِيبٌ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَأْذِنُهُ فِي الْجِهَادِ فَقَالَ: «أَحْيَى وَالِدَاكَ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ». [خ ٣٠٠٤، ٥٩٧٢]

5- (2449) Bize **Ebû Bekr b. Ebî Şeybe** “VE” **Züheyr b. Harb** rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize **Vekî**, o da **Süfyân'dan**, o da **Habîb'den** naklen rivayet etti, (H. **Tahvil sigası, yeni senet başlangıcı**) Bize **Muhammed b. Müsennâ** da rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Yahya (yâni İbnü Saîd El-Kattân)** o da **Süfyân** ile **Su'be'den** rivayet etti. (Demişler ki) : Bize **Habîb**, o da **Ebû'l-Abbâs'dan**, o da **Abdullah b. Amr'dan** naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

Bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi' ve Sellem)'e cihâd için izin istemeye geldi. Bunun üzerine (ona):
«Ebeveynin sağ mı?» diye sordu. Adam:
— Evet! dedi.
«O halde onlar hakkında cihâd et!» Buyurdular.

(...) حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي. حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ حَبِيبٍ، سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ. سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَذَكَرَ بِمِثْلِهِ. قَالَ مُسْلِمٌ: أَبُو الْعَبَّاسِ اسْمُهُ السَّائِبُ بْنُ قَرُوخَ الْمَكِّي.

(...) Bize **Ubeydullah b. Muâz** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **babam** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Su'be**, o da **Habîb'den** rivayet etti. (Demiş ki): Ben **Ebû'l-Abbâs'dan** dinledim. (Dedi ki) : Ben **Abdullah b. Amr** “VE” **ibn Âs'ı** şöyle derken işittim:
Bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem'e geldi...
Râvi yukarıki hadîsin mislini anlatmıştır.
Müslim der ki: «**Ebû'l-Abbâs'ın** ismi, **Sâib b. Ferrûh El-Mekkî'dir.**»

٦- (...) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرِ عَنْ مِسْعَرٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَاءَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ عَنْ زَائِدَةَ كِلَاهُمَا عَنِ الْأَعْمَشِ جَمِيعًا عَنْ حَبِيبٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مِثْلَهُ.

6- (...) Bize **Ebû Küreyb** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **İbnü Bişr** o da **Mis'ar'dan** naklen haber verdi. “H” Bana **Muhammed b. Hatim** de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Muâviye b. Amr, Ebû İshâk'dan** rivayet etti. “H” Bana **Kaasim b. Zekeriyâ** dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Hüseyn b. Aliy El-Cu'fî** o da **Zâide'den** rivayet etti. Her iki râvi **A'mes'den** ve hepsi **Habîb'den** bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir,

(...) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّ نَاعِمًا، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ قَالَ: أَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: أَبَايُكَ عَلَى الْهَجْرَةِ وَالْجِهَادِ، أَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ قَالَ: «فَهَلْ مِنْ وَالِدَيْكَ أَحَدٌ حَيٌّ؟» قَالَ: نَعَمْ، بَلْ كِلَاهُمَا، قَالَ: «فَتَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَارْجِعْ إِلَى وَالِدَيْكَ فَأَخْبِرْ صُحْبَتَهُمَا».

(...) Bize **Saîd b. Mansûr** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Abdullah b. Vehb** rivayet etti. (Dedi ki) : Bana **Amr b. Haris**, o da **Yezîd b. Ebî Habîb**'den naklen haber verdi. Ona da **Ümmü Seleme'nin âzâdlısı Nâim'den** rivayet etmiş ki, **Abdullah b. Amr b. Âs** şunu söylemiş: Nebiyyullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e bir adam gelerek:

— Sana hicret ve cihâd şartı ile bey'at ediyorum. Ecri Allah'dan dilerim; dedi. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):

«Annenle babandan sağ biri var mı?» Diye sordu. Adam: — Evet! Hattâ ikisi de! cevâbını verdi.

«Allah'dan ecir diler misin?» dedi. Adam:

— Evet! cevâbını verdi,

«O halde hemen annenle babana don! Ve onlara güzel sohbette bulun!» buyurdular

15.11.2017 / HAFTA 9 / DERS 2

Not; hadislerinde kitapların ismini Müslim kendisi koymuş, alt başlık olan bab başlıklarını ise müslimin şerhini yazan **NEVEVİ** koymuştur.

(۳) باب رَغْمٍ مِنْ أَدْرَكِ أَبَوَيْهِ أَوْ

أَحَدَهُمَا عِنْدَ الْكَبَرِ، فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ

۹- (۲۵۵۱) حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ. حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «رَغِمَ أَنْفُ^(۱) ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ» قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكَبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ».

2.Bab- Anneye-Babaya Taatın Nafile Namaz Vesaireden İleri Tutulması Babı

Hadisler uzun olduğu için derste işlenmedi.

3- Anne ve Babasına Yahut Onlardan Birine İhtiyarlığı Anında Yetişip de Cennete Giremeyen Kimsenin Zelil Olacağı Babı

9- (2551) Bize **Sevbân b. Ferruh** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Ebû Avâne**, o da **Süheyl'den**, o da **babasından**, o da **Ebû Hüreyre'den**, o da Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!» Buyurmuşlar.

— Kimin yâ Resûlallah? diye sorulmuş.

«**İhtiyarlığı anında** annesi ile babasından birine yahut her ikisine yetişip de onlar sebebiyle cennete giremeyenin» buyurmuşlar. (**Rağibe**; burnu sürünsün, yazıklar olsun)

۱۰- (...) حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا

جَرِيرٌ عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَغِمَ أَنْفُهُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ» قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكَبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا^(۲) ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ».

10- (...) Bize **Züheyr b. Harb** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Cerîr**, o da **Süheyl'den**, o da **babasından**, o da **Ebû Hüreyre'den** naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):

«Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!» Buyurdular.

— Kimin yâ Kesûlallah? denildi.

«İhtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahut her ikisine yetişip de, sonra cennete giremeyenin!» buyurdular.

(...) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، حَدَّثَنِي سُهَيْلٌ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَغِمَ أَنْفُهُ ثَلَاثًا، ثُمَّ ذَكَرَ مِثْلَهُ».

(...) Bize **Ebû Bekr b. Ebî Şeybe** rivayet etti. (Dedi ki) : **Bize Hâlid b. Mahled**, o da **Süleyman b. Bilâl'den** naklen rivayet elti. (Demiş ki) : Bana **Süheyl**, o da **babasından**, o da **Ebû Hüreyre'den** naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (Saüallahü Aleyhi ve Sellem) üç defa: «Burnu yere sürünsün!» buyurdular. Sonra râvi yukarki hadîsin mislini rivayet etmiştir. «**Rağime enfü**» tâbiri asıl itibariyle burnu toprağa süründü mânâsına gelirse de burada ondan murad zelil ve hakîr oldu, demektir.

(٤) باب (٣) صلة أصدقاء الأب والأم، ونحوهما

١١- (٢٥٥٢) حَدَّثَنِي أَبُو الظَّاهِرِ، أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ سَرْحٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَعْرَابِ لَقِيَهُ بِطَرِيقِ مَكَّةَ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ. وَحَمَلَهُ عَلَى جِمَارٍ كَانَ يَرْكَبُهُ، وَأَعْطَاهُ عِمَامَةً كَانَتْ عَلَى رَأْسِهِ، فَقَالَ ابْنُ دِينَارٍ: فَقُلْنَا لَهُ: أَضْلَحَكَ اللَّهُ إِنَّهُمْ الْأَعْرَابُ وَإِنَّهُمْ يَرْضَوْنَ بِالْيَسِيرِ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: إِنَّ أَبَا هَذَا كَانَ وَدَا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ أَبَرَ الْبَرِّ صَلََةُ الْوَلَدِ أَهْلٌ وَدَّ أَبِيهِ».

4- Baba, Anne ve Benzerlerinin Dostlarına Sila Yapmanın Fazileti Babı

11- (2552) Bana **Ebû't-Tahîr Ahmed b. Amr b. Serh** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Abdullah b. Vehh** haber verdi. (Dedi ki): Bana **Saîd b. Ebî Eyyûb**, o da **Velid b. Ebi-Velid'den**, o da **Abdullah b. Dinar'dan**, o da **Abdullah b. Ömer'den** naklen haber verdi ki, Bedevilerden bir adam, kendisine Mekke yolunda rastlamış. Abdullah ona selam vermiş ve kendisini binmekte olduğu bir eşeğe bindirmiş. Başında bulunan bir sarığı da ona vermiş, **İbnü Dinar demiş** (senetteki ravi) ki: Biz kendisine: — Allah hayrını versin! Bunlar bedevilerdir; bunlar aza da razı olurlar, dedik. Bunun üzerine Abdullah sunu söyledi:

Bunun bahası Ömer b. Hattab'm dostu idi. Hakik aten ben Resûlullah (Sallalluhü Aleyhi ve Sellem'i:

«**Şüphesiz ki, iyiliğin en iyisi, evlâdın baba dostlarını iyiliği devam ettirmesinde bulunmasıdır.**» buyururken işittim.

6 Ravili bir hadis.

Abdullah b. Ömer'den muksirundan bir sahabe

١٢- (...) حَدَّثَنِي أَبُو الظَّاهِرِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «أَبَرُّ الْبَرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ وَدَّ أَبِيهِ».

12- (...) “Bana **Ebû't-Tâhir** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Abdullah b. Vehh** haber verdi. (Dedi ki) : Bana **Hayve b. Surevh**, o da **İhnü'l-Hâd'dan**, o da **Abdullah b. Dinar'dan**, o da **Abdullah b. Ömer'den** naklen haber verdi ki : Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «İyiliğin en iyisi, kişinin baba dostuna silede bulunmasıdır.» buyurdular.

۱۳- (...) حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلَوَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَغْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي وَاللَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، جَمِيعًا عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَسَمَةَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ كَانَ لَهُ حِمَارٌ يَتَرَوَّحُ عَلَيْهِ، إِذَا مَلَ رُكُوبَ الرَّاحِلَةِ، وَعِمَامَةٌ يَشُدُّ بِهَا رَأْسَهُ، فَبَيْنَا هُوَ يَوْمًا عَلَى ذَلِكَ الْحِمَارِ إِذْ مَرَّ بِهِ أَغْرَابِيٌّ، فَقَالَ: أَلَسْتَ ابْنُ فُلَانٍ بْنِ فُلَانٍ؟ قَالَ: بَلَى، فَأَعْطَاهُ الْحِمَارَ وَقَالَ: ارْكَبْ هَذَا وَالْعِمَامَةَ، قَالَ: أَشَدُّ بِهَا رَأْسَكَ فَقَالَ لَهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: غَفَرَ اللَّهُ لَكَ أَعْطَيْتَ هَذَا الْأَغْرَابِيَّ حِمَارًا كُنْتَ تَرَوَّحُ عَلَيْهِ، وَعِمَامَةً كُنْتَ تَشُدُّ بِهَا رَأْسَكَ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ أَبَرِّ الْبِرِّ صَلَةَ الرَّجُلِ أَهْلَ وَدِائِهِ، بَعْدَ أَنْ يُؤْتِيَ» وَإِنَّ أَبَاهُ كَانَ صَدِيقًا لِعُمَرَ.

13- (...) Bize **Hasen b. Ali El-Hulvânî** rivâyet etti. (Dedi ki): Bize **Ya'kub b. İbrahim b. Sa'd** rivâyet etti. (Dedi ki): Bize **babamdan** VE **Leys b Sa'd** hep birden **Yezid b. Abdillâh b. Usfime b. Hâd'dan**, o da **Abdullah b. Dinar'dan**, o da **İbni Ömer'den** naklen rivâyet etti ki, kendisinin bir eşiği varmış. Mekke'ye çıktığında deveye binmekten bıktığı zaman onun üzerinde rahatlanırmış. Bir de başına sardığı sarığı varmış. Bir gün bu eşiğin üzerinde iken aniden yanından bir bedevi geçmiş. Abdullah (ona):
— Sen filân oğlu filânın oğlu değil misin? Diye sormuş. Bedevi:
— Evet! Cevâbını vermiş.
Abdullah hemen eşiği ona vermiş. Ve:
— Buna bin! demiş. Sarığı dahi vererek:
— Bunu basma sar! demiş. Bunun üzerine arkadaşlarından biri Abdullah'a:
— Allah sana mağfiret buyursun. Bu bedeviye üzerinde rahatlandığın bir eşek verdin. Bir de sarık verdin ki, onu kendi başına sarıyordun, demiş. Abdullah;
— Ben Resûlullah (Salatlahü Aleyhi ve Sellem) 'i: «**Kişinin babası öldükten sonra baba dostlarına silede bulunması, iyiliğin en iyisindendir.**» buyururken işittim. Bunun babası da Ömer'in dostu idi, demiş.

Bu hadîs-i şerif baba dostlarına silede bulunmanın faziletine delildir.

Not; bu hadiste çatalma var. Yani 2 senet

1.Senet: Hasen b. Ali El-Hulvânî, Ya'kub b. İbrahim b. Sa'd, **babamdan**, Yezid b. Abdillâh b. Usfime b. Hâd'dan, Abdullâh b. Dinar'dan, İbni Ömer'den
2.Senet: Hasen b. Ali El-Hulvânî, Ya'kub b. İbrahim b. Sa'd, **Leys b Sa'd**, Yezid b. Abdillâh b. Usfime b. Hâd'dan, Abdullâh b. Dinar'dan, İbni Ömer'den
1. ve 2. Senette yalnız altı çizili olan isimler farklı, çatallaşma burada oluyor.

(۵) باب تفسير البر والإثم

۱۴- (۲۵۱۳) حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ بْنِ نَفِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ الْأَنْصَارِيِّ^(۱) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ فَقَالَ: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ».

5- İyilik ve Günahın Tefsiri Babı

14- (2553) Bana **Muhammed b. Katim b. Mevmûn** rivâyet etti. (Dedi ki): Bize **İbnii Mehdî**, o da **Muâviye b. Sâlih'den**, o da **Ahdurrahman b. Cü-beyr b. Nüfevr'den**, o da **babasından**, o da **Nevvâs b. Sim'ân El-Ensârî'den** naklen rivâyet etti. {Şöyle demiş}: Resûlullah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)' iyilik ve günahı sordum da şöyle buyurdular:
«İyilik, ahlâkın güzelliğidir. Günah ise, kalbinde gıcık yapan ve başkalarının muttali olmasından hoşlanmadığın şey dir.» **6 ravili hadis**

۱۵- (...) حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ (يَعْنِي ابْنَ صَالِحٍ) عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ نَوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ، قَالَ: أَقَمْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ سَنَةً، مَا يَمْتَعْنِي مِنَ الْهَجْرَةِ إِلَّا الْمَسْأَلَةُ كَانَ أَحَدُنَا إِذَا هَاجَرَ لَمْ يَسْأَلْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ شَيْءٍ قَالَ: فَسَأَلْتُهُ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ. وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطْلُعَ عَلَيْهِ النَّاسُ».

15- (...) Bana **Harun b. Saîd El-Eylî** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Abdullah b. Vehb** rivayet etti. (Dedi ki) : Bana **Muâviye (vâni İbni Salih)** o da **Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr'den**, o da **babasından**, o da **Nevvâs b. Sem'an'dan** naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e birlikte Medine'de bir sene kaldım. Suâl sormaktan başka beni hicretten men eden bir şey yoktu. Bizden bîrimiz hicret etti mi,' Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e bir şey sormazdı. Ben kendisine iyilik ve günahı sordum. Bunun üzerine Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem); «**iyilik, ahlâk güzelliğidir. Günah ise, kalbinde gıcık vapan ve başkalarının muttali olmasını istemediğin şeydir** buyurdular.

Hadis ile ilgili kısa açıklama;

Ulemânın beyânına göre birr: Sile, lütuf, iyilik, güzel geçinmek ve tâat mânâlarına gelir. Hadisdeki «Ahlâk güzelliği» ifadesi bu mânâların hepsine şâmilidir.

Kalbde gıcık yapmaktan murad; şüphe hâsıl etmek ve günah olacağına korku vermektir.

Kaadî İyâz ile başkalarına göre «Suâl sormaktan başka, beni hicretten men eden bir şey yoktu.» cümlesinden murad Medîne'de ziyaretçi gibi kalmasıdır. Oraya hicretine mâni olan şey Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e din hususunda suâl sormaktır. Çünkü Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ziyaretçilerin suâl sormasına müsaade eder, muhacirlere etmezdi. Muhacirler gelen ziyaretçilerin suâl sormalarından memnun kalırlardı. Çünkü kendileri de bundan isti-fâde ederlerdi. Bu husûsda bedevi vesâir ziyaretçiler ma'zur görölürlerdi.

(۶) باب صلة الرحم، وتحريم قطيعتها

۱۶- (۲۵۵۴) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ جَمِيلٍ ابْنِ طَرِيفٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيُّ وَ مُحَمَّدُ بْنُ عُبَادٍ. قَالَا: حَدَّثَنَا حَاتِمٌ (وَهُوَ ابْنُ إِسْمَاعِيلَ) عَنْ مُعَاوِيَةَ (وَهُوَ ابْنُ أَبِي مُزَرِّدٍ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ)، حَدَّثَنِي عَمِّي، أَبُو الْحُبَابِ، سَعِيدُ بْنُ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْخَلْقَ حَتَّى إِذَا فَرَّغَ مِنْهُمْ قَامَتِ الرَّحِمُ فَقَالَتْ: هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ مِنَ الْقَطِيعَةِ، قَالَ: نَعَمْ، أَمَّا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكَ وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكَ؟ قَالَتْ: بَلَى قَالَ: فَذَلِكَ لَكَ».

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ: ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ ﴿٢٣﴾ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرَاتِ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ﴿٢٤﴾﴾ [مَحْمَد: ٢٢-٢٤]. [خ: ٤٨٣٠، ٤٨٣١، ٤٨٣٢، ٥٩٨٨، ٥٩٨٧، ٧٥٠٢]

6.BAB; Sile-i Rahmin Lüzumu, Kati Rahimin Haram Kılınması Babı

16- (2554) Bize **Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarif b. Abdillâh Es-Sekafî ve (hadis burada çatallaşılıyor) Muhammed b. Ubbâd** rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize **Hatim (bu zât İbni İsmail'dir)**, o da **Muâviye'den rivayet etti. Bu zât Benî Hâşim'in azatlısı İbnü Ebî Müzerrid'dir.** (Demiş ki): Bana **amcam Ebû'l-Hubab Saîd b. Yesâr**, o da **Ebû Hüreyre'den** rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki:

«**Şüphesiz Allah mahlûkatı yaratmıştır. (Hâlk: yaratılan. Hulk ise Güzel Huy demek)** onlardan fariğ olduğu vakit rahm ayağa kalkmış: **Bu, kat'edilmekten sığınanın makamıdır**, demiş. Teâlâ Hazretleri: Evet! **Sana sile yapana, benim sile yapmama; senden alâkayı kesene, benim de alâkayı kesmeme razı değil misin?** buyurmuş. Rahm: Evet, razıyım, demiş. Teâlâ Hazretleri de: **Bu sana verilmiştir.**» buyurmuştur.

Bundan sonra Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«İsterseniz: (Siz döner de yeryüzünde fesad çıkarır ve akrabalık alâ kasını keser misiniz? Bunlar öyle kimselerdir ki, Allah kendilerine lânet i etmiş; kulaklarını sağır, gözlerini kör eylemiştir. Acaba bunlar Kur'ân-ı'ı tedebbür mü etmiyorlar. Yoksa kallîlerin üzerinde kilitleri mi var!} [1] âyet-i kerîmesini oküyüverin!» buyurdular.

Hadis ile ilgili kısa açıklama:

Kaadi İyâz diyor ki: «Sile yapılan, kendisinden alâka kesilen ve iyilik edilen rahim ancak ve ancak mânâlardan bir mânâdır; cisim değildir. O hısımlık ve nesebten ibaret olup, bunları ana rahmi bir araya toplar ve birbirlerine eklenirler. İşte bu eklenmeye rahim denilmiştir. Rahimden ayağa kalkmak ve konuşmak beklenemez. Binâenaleyh burada onun ayağa kalkması ve Arş'a asılması, Arapların âdetine göre bir darb-ı mesel ve güzel bir istiare olur.

Maksad: Sılâ-i rahim yapanların şanını ve faziletini yükseltmek, yapmayıp alâkayı kesenlerin bu isyanları sebebi ile işledikleri günahın büyük olduğunu anlatmaktır. Bundan dolayıdır ki, isyana «kesmek» denilmiştir. Sanki bu isyan, ekleyen vasıtayı kesmiştir.»

١٧- (٢٥٥٥) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ (وَاللَّفْظُ لِأَبِي بَكْرٍ)، قَالَ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي مُرَرِّدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الرَّحِمُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ تَقُولُ: مَنْ وَصَلَنِي وَصَلَهُ اللَّهُ. وَمَنْ قَطَعَنِي قَطَعَهُ اللَّهُ.» [خ ٥٩٨٩]

17- (2555) Bize **Ebû Bekr b. Ebî Şeybe** ile **Züheyr b. Harb** rivayet ettiler. Lâfız Ebû Bekr'indir. (Dediler ki) : Bize **Vekî'**, o da **Muâviye b. Ebî Müzerriid'den**, o da **Yezid b. Rûmân'dan**, o da **Urve'den**, o da **Âişe'den** naklen rivayet etti. (Şöyle demiş):

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Rahim Arş'a asılıdır. Beni sile edeni, Allah sile eylesin! Beni (mle alâkayı) keseni Allah da kat' etsin! der.» buyurdular.

21.11.2017 / HAFTA 10 / DERS 1

١٨- (٢٥٥٦) حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزَّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ.»

قَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ: قَالَ سُفْيَانُ: يَغْنِي قَاطِعٌ رَجِمَ. [خ ٥٩٨٤]

18- (2556) Bana **Züheyr b. Harb** "VE" **İbnü Ebî Ömer** rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize **Süfyân**, o da **Zührî'den**, o da **Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im'den**, o da **babasından(Cübeyr)**, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Sılayı terk eden (kesen) cennete giremez!» buyurmuşlar.

İbnü Ebî Ömer şunu söyledi: «Süfyân : Sile-i rabimi terkedenİ kas-dediyor; dedi.»

2 senetli hadis

١٩- (...) حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ الضَّبْعِيِّ، حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الزَّهْرِيِّ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَجِمَ.»

19- (...) Bana **Abdullah b. Muhammed b. Esma' Ed-Dubaî** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Cüveyriye**, o da **Mâlik'den**, o da **Zührî'den** naklen rivayet etti. Ona da **Muhammed b. Cübeyr b. Mut'ini** haber vermiş. Ona da **babası (Cübeyr)** haber vermiş ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Sıla-i rahimi kesen cennete giremez!» buyurmuşlar.

(...) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ
عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزَّهْرِيِّ، بِهَذَا
الِإِسْنَادِ، مِثْلَهُ، وَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ.

(...) Bize **Muhammed b. Râfî** "VE" **Abd b. Humeyd**, rivayet ettiler o da **Abdürrezzâk'dan**, o da **Ma'mer'den**, o da **Zühri'den** naklen bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etmiş ve: «Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den dinledim.» demiştir.

Not: î mân bahsinde de görüldüğü vecihle bu gibi hadîsler iki suretle te'vil olunurlar. Bunlardan biri: Hiç bir sebep ve şüphe yokken haram olduğunu bile bile kat'ı rahimi helâl i'tikad etmesidir.

Böylesi kâfirdir; ebediyyen cehennemde kalacak, cennet yüzü görmeyecektir.

İkinci te'vil: Cennete ilk girenlerle beraber giremez; cehennemde cezasına kadar azâb gördükten sonra girer. Çünkü sıla-i rahmi inkâr etmemiş; yalnız îcâbmı yapmamakla günahkâr olmuştur. î mânını kurtaran bir kimse er geç mutlaka cennete girecektir.

٢٠- (٢٥٥٧) حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى
التَّجِيبِي، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ
ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ عَلَيْهِ
رِزْقُهُ، أَوْ يُنْسَأَ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ».

[خ ٢٠٦٧، ٥٩٨٦]

20- (2557) Bana **Harmele b. Yahya Et-Tüçibî** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **İbnü Vehb** haber verdi. (Dedi ki): Bana **Yûnus**, o da **İbni Şihâbdan**, o da **Enes b. Mâlik'den** naklen haber verdi. Enes şöyle demiş: Ben Resûlullah (Saîlâhü Aleyhi ve Sellem)'i:

«Her kim rızkının bollaştırılmasını yahut ecelinin geciktirilmesini arzu ederse sıla-i rahimini yapıversin!» yürürken işittim.

٢١- (...) وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ
الَلَيْثِ، حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي، حَدَّثَنِي عُقَيْلُ بْنُ
خَالِدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ
مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ
يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ
رَحِمَهُ».

21- (...) Bana **Abdûlmelik b. Suayb b. Leys** de rivayet etti. (Dedi ki): Bana **babam(Suayb)**, o da **dedemden(Leys)** rivayet etti. (Demiş ki): Bana **Ukayl b. Hâlid** rivayet etti, (Dedi ki): **İbnü Şihâb** şunu söyledi: Bana **Enes b. Mâlik** haber verdi ki, Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Her kim rızkının bollaştırılmasını ve ecelinin geciktirilmesini arzu ederse sıla-i rahimini yapıversin!» buyurmuşlar.

---**Hadîs-i şerif:** sıla-i rahimin rızkı arttıracığına, eceli geciktireceğine delâlet etmektedir. Burada hemen meşhur sual karşımıza çıkar: Ecellerle rızıklar takdir edilmiştir. Onlar ne artar ne eksilir. Cenâb-i Hak:

«Ecelleri geldiği vakit ne bir an geri bırakılırlar ne de bir an evvele alınırlar!» buyurmuştur. Ulemâ bu suâlê birkaç vecihle cevap vermişlerdir:

1- Ziyadeden murâd rızık bolluğu ve beden sağlamlığıdır. Araplar zenginliğe hayât, fakirliğe memat derler.

2- Ziyade ve te'hîr meleklerle nisbetledir ve Levh-i Mahfuz'da yazılıdır. Allah'ın ilmi başka, yazılan şey başkadır. Yazılan bazan bozulabilir; fakat ilmi asla değişmez. Bundan dolayıdır ki,

Hz. Ömer: «Yâ Rab! Beni Şakî yazdınsa sil!» dermiş. «Senin ilminde Şakî isim değişir.»

demezmiş. Çünkü Allah'ın olacak bir şeyi bilmesi asla değişmez; bildiği şekilde olur.

3- Ziyâde ve te'hîr kullara nisbetle muallak olarak takdir buyurulmuş; ve sanki: «Filân süa-i rahim yaparsa altmış sene; yapmazsa elli sene yaşayacaktır.» denilmiş gibidir. Allah'a nisbetle muallak taraf yoktur.

4- Ecelin ziyadeliği ömrün bereketiyle ve sahibini hayırlı işlere muvaffak kılmakla olur. Bu suretle kısa ömürde, başkalarının uzun ömürlerinde yapamadıkları hayırlı işleri yapar; onlardan çok yaşamış gibi olur. İmam **Nevevî** bu son kavli en sahîh bulmaktadır. **Kaadi İyâz** bazılarının: «Ziyadeden murâd: Öldükten sonra hayırla anılmaktır.» dediklerini hikâye etmiştir.

Fakat **Nevevî**: «Bu kavil zayıf yahut bâtıldır!» demiştir.

٢٢- (٢٥٥٨) حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ (وَاللَّفْظُ لِابْنِ الْمُثَنَّى)، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: سَمِعْتُ الْعَلَاءَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصْلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي، وَأَحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسَيِّئُونَ إِلَيَّ. وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ، فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتُ كَمَا قُلْتَ، فَكَأَنَّمَا تُسْقِهُمُ الْمَلَّ، وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ، مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ».

22- (2558) Bana **Muhammed b. Müsennâ** “VE” **Muhammed b. Beşşâr** rivayet ettiler. **Lâfız İbnü Müsennâ’nındır (yani hadisin metni)**. (Dediler ki): Bize **Muhammed b. Ca’fer** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Su’be** rivayet etti. (Dedi ki): **Alâ’ b. Abdirrahman’ı**, o da **babasından(Abdirrahman)**, o da **Ebû Hüreyre’den** naklen rivayet ederken dinledim ki, bir adam:

— Yâ Resûlallah! Benim **hısımlarım** (akrabalarım) var! Ben onlara sıla yapıyorum; onlar benimle alâkayı kesiyorlar! Ben onlara iyilik ediyorum; onlar bana kötülük! Ben onlara yumuşak davranıyorum; onlar bana karşı cahillik ediyorlar! Demiş. Bunun üzerine: «Eğer dediğin gibi isen, sanki onlara sıcak kül yediriyor gibisin! Sen bu minval üzere devam eitikçe Allah tarafından onlara karşı: seninle daima bir **yardımcı** bulunacaktır!» buyurmuşlar.

Mell: Sıcak kül demektir.

Zahir: Arka dayak, yardımcı mânâsına gelir.

Buradaki cahillikten murad: Kötü sözdür.

Hadîs-i şerif bir teşbihtir. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu zâtın örnek davranışı karşısında akrabasının gösterdikleri küstahlıktan dolayı başlarına gelecek elem ve ıztırâbı, sıcak kül yiyenin ıztırabına benzetmiştir. Yâni onunla akrabalık alâkasını kesip kendisine ezâ ettikleri için büyük vebal altında kalmışlardır.

Bâzılarına göre hadîsin mânâsı: «Sen onlara iyilik etmekle kendilerini tahkir ve rezil ediyorsun!

Yaptıkları aşağılıktan sıcak kül yemiş gibi elem duyuyorlar!» demektir. Bir takımları da: «Bu hadîsten murad: (Senin yedirdiğin ni’metler, sıcak kül gibi onların mi’de ve bağırsaklarını yakacaktır!» Demek olduğunu söylemişlerdir.

(٧) باب النهي^(١) عن التحاسد والتباغض والتدابير

٢٣- (٢٥٥٩) حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَبَاغُضُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. وَلَا يَجِلْ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ».

[٦٠٦٥، ٦٠٦٧]

7.BAB: Birbirine Hasedlik Çekmenin, Düşmanlık Etmenin ve Sırt Çevirmenin Haram Kılınması Babı

23- (2559) Bana **Yahya b. Yahya** rivayet etti. (Dedi ki) : **Mâlik’e, İbnü Şihâb’dan** dinlediğim, onun da **Enes ibn Malik’dan** rivayet ettiği şu hadîsi okudum: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize hasedlik çekmeyin! Ve birbirinize sırt çevirmeyin! Ey Allah’ın kulları! Kardeş olun! Bir müslümana kardeşini üç günden fazla terk etmesi helâl olamaz!» buyurdular.

(...) حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الزَّيْدِيُّ عَنِ الزَّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ ح وَحَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ يَحْيَى، أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِمِثْلِ حَدِيثِ مَالِكٍ.

(...) Bize **Hâcib b. Velîd** rivayet etti, (Dedi ki): Bize **Muhammed b. Harb** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Muhammed b. Velîd Ez-Zübeydî**, o da **Zührî’den** rivayet etti. (Demiş ki): Bana **Enes b. Mâlik** haber verdi ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuşlar, **H. Tahvil sigası**

Bana bu hadîsi **Harmele b. Yahya** da rivayet etti. (Dedi ki) : Bana **İbnü Vehb** haber verdi. (Dedi ki) : Bana **Yûnus**, o da **İbnü Şihâb’dan**, o da **Enes’den**, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ‘den naklen Mâlik’in hadîsi gibi rivayette bulundu.

(...) حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَابْنُ أَبِي عُمَرَ وَعَمْرُو النَّاقِدُ، جَمِيعًا عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزَّهْرِيِّ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَزَادَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: «وَلَا تَقَاطَعُوا».

(...) Bize **Züheyr b. Harb** **VE** **İbnü Ebi Ömer** **VE** **Amru'NNâkid**, **hep birden** **İbnü Uyeyne'den**, o da **Zührî'den** naklen bu isnâdla rivayette tulundular. İbnü Uyeyne: «Birbirinizle alâkayı kesmeyin!» cümlesini ziyâde etmiştir.

Not: bu hadiste 3 tane hoca var dolayısıyla 3 senet var.

1. **Senet:** Züheyr b. Harb (hoca), İbnü Uyeyne, Zührî
2. **Senet:** İbnü Ebi Ömer (hoca), İbnü Uyeyne, Zührî
3. **Senet:** Amru'NNâkid (hoca), İbnü Uyeyne, Zührî

(...) حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ (يَعْنِي ابْنَ زُرَيْعٍ)، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ (وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ. كِلَاهُمَا عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ جَمِيعًا عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزَّهْرِيِّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ.

أما رواية يزيد عنه فخر رواية سُفْيَانَ عَنِ الزَّهْرِيِّ. يَذْكُرُ الْخِصَالُ الْأَرْبَعَةَ جَمِيعًا، وَأما حَدِيثُ عَبْدِ الرَّزَّاقِ: «وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَقَاطَعُوا وَلَا تَدَابَرُوا».

(...) Bize **Ebû Kâmil** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Yezîd** (yâni İbni Zürey') rivayet etti. **H. Tahvil sigası** Bize **Muhammed b. Râfi'** "**VE**" **Abd b. Humeyd** de ikisi birden **Abdürrezzâk'dan** rivayet ettiler. Bu râvilerin hepsi **Ma'mer'den** (senetlerin birleştiği ravi), o da **Zührî'den** bu Isnadla rivayette bulunmuşlardır. Yezîd'in Ma'mer'den rivayeti, Süfyân'ın Zührî'den rivayeti gihidir; dört hasleti birden zikreder. Abdürrezzâk'ın rivayetinde ise: «Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinizle alâkayı kesmeyin! Ve birbirinize sırt çevirmeyin!» şeklindedir.

NOT: bu hadiste "**H**" tahvil sigası ve "**VE**" bağlacı ile 3 senet oluyor. Senetler **Ma'mer'de** birleşiyor.

1. "**H**" tahvil sigası ile olan **senet:**

1-**Ebû Kâmil**, 2-Yezîd, 3-**Ma'mer**, 4-Zührî

2. "**VE**" çatallaşma ile olan 1. senet:

1-**Muhmd b. Râfi'** 2- Abdürrezzâk, 3-**Ma'mer**, 4-Zührî

3. "**VE**" çatallaşma ile olan 2. senet:

1-**Abd b. Humeyd**, 2- Abdürrezzâk, 3- **Ma'mer**, 4-Zührî

(Bu hadis üzerinde iyi çalışılmasını tavsiye ederim "senedi" muhtemel sınav sorusu olabilir.)

٢٤- (...) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَقَاطَعُوا، وَكُونُوا، عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا».

24- (...) Bize **Muhammed b. Müsennâ** da rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Ebû Dâvûd** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Su'be**, o da **Katâde'den**, o da **Enes'den** naklen rivayet etti ki, Peygamber (SalâUahü Aleyhi ve Sellem) :

«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin. Ve birbirinizle alâkayı kesmeyin! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

(...) حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ نَاصِرٍ الْجَهْضَمِيُّ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، مِثْلَهُ، وَزَادَ: «كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ».

(...) Bu hadîsi bana **Aliy b. Nasr El-Cehdamî** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Vehb b. Cerîr** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Su'be**, bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etti. Ve: «Allah'ın size emrettiği gibi ifadesini de ziyâde eyledi.

(٨) باب تحريم الهجر فوق ثلاث، بلا عذر شرعي

٢٥- (٢٥٦٠) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ». [٦٠٧٧، ٦٢٣٧]

8- Şer'i Bir Özür Yokken Üç Gecedan Fazla **Dargınlığın** Haram Kılınması Babı

25- (2560) Bize **Yahya b. Yahya** rivayet etti. (Dedi ki): **Mâlik'e**, (**Yahya b. Yahya Kıraat yoluyla almış yani Malike kendisi okumuş**) o da **İbni Şihâb'dan**, onun da **Ata' b. Yezîd El-Leysî'den**, onun da **Ebû Eyyûb El-Ensârî'den** naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bir müslümana kardeşini üç **geceden** fazla terk etmesi helâl değildir. Birbirlerine karşı gelirler; o yüz çevirir, bu da yüz çevirir. Bunların hayırlısı, baştan selâm verendir.» buyurdular.

(...) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ح وَحَدَّثَنِي حَرَمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي يُونُسُ ح وَحَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنِ الزَّيْدِيِّ، ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيِّ وَمُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ كُلُّهُمْ عَنْ الزَّهْرِيِّ. بِإِسْنَادٍ مَالِكٍ، وَمِثْلُ حَدِيثِهِ إِلَّا قَوْلُهُ: «فَيَعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا» فَإِنَّهُمْ جَمِيعًا قَالُوا فِي حَدِيثِهِمْ غَيْرَ مَالِكٍ: «فَيُضَدُّ هَذَا وَيُضَدُّ هَذَا».

(...) Bize Kuteybe b. Saîd “VE” Ebû Bekir b. Ebî Şeybe “VE” Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân rivayet etti. “H”. 1. Tahvil sigası Bana Harmele b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize ibnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus haber verdi. “H”. 2. Tahvil sigası Bize Hâcib b. Velîd dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed Harb, o da Zübeydî’den rivayet etti. “H”. 3. Tahvil sigası Bize İshâk b. İbrahim EI-Hanzalî “VE” Muhammed b. Râfi “VE” Abd b. Humeyd, o da Abdürrezzâk’dan, o da Ma’mer’den naklen rivayet ettiler. Bunların hepsi Zühri’den Mâlik’in isnadı ile onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. Yalnız: «O yüz çevirir; bu da yüz çevirir.» cümlesi müstesna Çünkü bu râvilerin Mâlik’den başka hepsi hadîslerinde : «O yan döner; bu da yan döner.» demişlerdir.

SENET ZİNCİRİ AÇIKLAMASI:

VE bağlacı ile çatallaşma olan senet;

1 - <u>Kuteybe b. Saîd,</u>	---	<u>Süfyân</u>	---	<u>Zühri</u>
VE				
2 - <u>Ebû Bekir b. Ebî Şeybe</u>	---	<u>Süfyân</u>	---	<u>Zühri</u>
VE				
3 - <u>Züheyr b. Harb</u>	---	<u>Süfyân</u>	---	<u>Zühri</u>

1 . H tahvil sigası ile olan senet;

4 - <u>Harmele b. Yahya</u>	---	<u>ibnü Vehb</u>	---	<u>Yûnus</u>	---	<u>Zühri</u>
-----------------------------	-----	------------------	-----	--------------	-----	--------------

2 . H tahvil sigası ile olan senet;

5 - <u>Hâcib b. Velîd,</u>	---	<u>Muhammed Harb,</u>	---	<u>Zübeydî</u>	---	<u>Zühri</u>
----------------------------	-----	-----------------------	-----	----------------	-----	--------------

3 . H tahvil sigası ile olan senet; Burada çatallaşma oluyor

6 - <u>İshâk b. İbrahim EI-Hanzalî,</u>	---	<u>Abdürrezzâk</u>	---	<u>Ma’mer</u>	---	<u>Zühri</u>
---	-----	--------------------	-----	---------------	-----	--------------

7 - <u>Muhammed b. Râfi</u>	---	<u>Abdürrezzâk</u>	---	<u>Ma’mer</u>	---	<u>Zühri</u>
-----------------------------	-----	--------------------	-----	---------------	-----	--------------

8 - <u>Abd b. Humeyd</u>	---	<u>Abdürrezzâk</u>	---	<u>Ma’mer</u>	---	<u>Zühri</u>
--------------------------	-----	--------------------	-----	---------------	-----	--------------

Toplam 8 Senet ve bu senetlerin hepsi Zühri’de birleşiyor.

Not; Hadisin başında senetlerle ilgili bilgi veriliyor, hadisin sonunda ise diğer hadislerdeki lafız farklılıklarına yer veriliyor.

HOCA SENEDİN İYİ BİR ŞEKİLDE İNCELENMESİNİ TAVSİYE ETTİ.

٢٦- (٢٥٦١) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي قُدَيْكٍ، أَخْبَرَنَا الضَّحَّاكُ (وَهُوَ ابْنُ عُثْمَانَ) عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَجِلُّ لِلْمُؤْمِنِ (٢) أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ».

26- (2561) Bize **Muhammed b. Râfi** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Hammed b. Ebî Füdevk** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Dahhâk** (Bu zât oğlu Osman'dır) o da **Nâfi'den**, o da **Abdullah b. Ömer'den** naklen haber verdi Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Mü'mine, kardeşini üç **günden** fazla terk etmesi helâl değildir.» buyurmuşlar.

٢٧- (٢٥٦٢) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ (يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ) عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا هِجْرَةَ بَعْدَ ثَلَاثٍ».

27- (2562) Bize **Kuteybe b. Saîd** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Abdülazîz (yâni İbni Muhammed)** o da **Alâ'dan**, o da **babasından**, o da **Ebû Hüreyre'den** naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Üç geceden fazla **terk etmek** yoktur.» buyurmuşlar.

22.11.2017 / HAFTA 10 / DERS 2

(٩) باب تحريم الظن والتجسس والتنافس والتناجس، ونحوها

٢٨- (٢٥٦٣) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَافَسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا».

[خ ٥١٤٣، ٦٠٦٦، ٦٧٢٤]

9.BAB; Sü-i Zan, Tecessüs, Münafese, Müşteri Kızıştırma ve Benzerlerinin Haram Kılınması Babı

28- (2563) Bize **Yahya b. Yahya** rivayet etti. (Dedi ki): **Mâlik**, (Yahya b. Yahya diyor ki; ben bu hadisi Malik'e kıraat yoluyla okudum Malik'de tasdik etti) o da **Ebû'z-Zinâd'dan**, onun da **A'rac'dan**, onun da **Ebû Hüreyre'den** naklen rivayet ettiği şu hadisi okudum: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «**Zandan sakının! Çünkü zan sözün en valanıdır. Başkalarının konuştuğunu dinlemeyin! Tecessüs** (başkasının kusurlarını araştırmak) **ve münâfese** (bir şeyin yalnız kendisinde olmasını istemektir.) **yapmayın! Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!**» buyurdular.

٢٩- (...) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ (يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ) عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَهْجُرُوا (١) وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَحْسَبُوا، وَلَا يَبِغْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا».

29- (...) Bize **Kuteybe b. Saîd** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Abdül-âzîz (yâni İbni Muhammed)** o da **Alâ'dan**, o da **babasından**, o da **Ebû Hüreyre'den** naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «**Hezeyan konuşmayın (kötü konuşmayın)!** Birbirinize sırt çevirmeyin! Başkalarının konuştuğunu dinlemeyin! Biriniz diğerinin satışı üzerine satış yapmasın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

۳۰- (...) حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا».

30- (...) Bize **Ishâk b. İbrahim** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Cerîr**, o da **Â'meş'den**, o da **Ebû Sâlih'den**, o da **Ebû Hüreyre'den** naklen haber verdi. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Tecessüsde ulunmayın! Başkalarının konuştuğunu dinlemeyin! Müşteri kızıştırmayı da yapmayın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurdular.

(...) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَوَانِيُّ وَعَلِيُّ بْنُ نَضْرِ الْجَهْضَمِيُّ^(۲) قَالَا: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ «لَا تَقَاطَعُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَكُونُوا إِخْوَانًا كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ».

(...) Bize **Hasen b. Aliy EI-Hulvânî** “VE” **Aliy b. Nasr EI-Cehdamî** rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize **Vehb b. Cerîr** rivayet etti. (Dedi ki): Bize **Şu'be**, o da **Â'meş'den** (bu isnâdla)

«Birbirinizle sileyi kesmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize hasedlik çekmeyin! Allah'ın size emrettiği gibi kardeş olun!» şeklinde rivayette bulundu.

Not: بِهَذَا الْإِسْنَادِ: bu isnâdla: kelimesi geçtiği zaman yukarıdaki hadise bakılır. Bu kelimenin geçtiği yere kadar olan raviler farklı olur. Bundan sonraki raviler aynı olur. Onların isimlerini tekrar zikretmemek için bu isnadla kelimesi kullanılır. Yani; **1.senet;** Hasen b. Aliy EI-Hulvânî - Vehb b. Cerîr - Şu'be - Â'meş - Ebû Sâlih ve Ebû Hüreyre **2.senet;** Aliy b. Nasr EI-Cehdamî - Vehb b. Cerîr - Şu'be - Â'meş - Ebû Sâlih ve Ebû Hüreyre var kabul edilir.

۳۱- (...) وَحَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا حَبَّانٌ حَدَّثَنَا وَهْبٌ، حَدَّثَنَا سُهَيْلٌ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَنَافَسُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا».

31- (...) Bana **Ahmed b. Saîd Ed-Dârimî** de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Habbân** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Vüheyb** rivayet etti. (Dedi ki) : Bize **Süheyl**, o da **babasından**, o da **Ebû Hüreyre'den**, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti: «Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinize münâfese yapmayın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

Tecessüs: Casusluk etmek, başkalarının gizli şeylerini araştırmaktır. Bu kelime ekseriyetle şerh hususunda kullanılır. Gizli şerrin sahibine casus derler. Nitekim hayrı gizleyene de namus denilir. **Tahassüs:** Başkalarının sözünü dinlemektir. Bazıları; tecessüs bir sırrı başkası için dinlemektir, tahassüs ise kendisi için dinlemektir, demiş. Bir takımları her ikisinin aynı mânâyâ geldiğini ve ikisinin de bilinmeyen hal ve haberleri Öğrenmek istemek mânâsına geldiğini söylemişlerdir. **Tenâfüs ve münâfese;** bir şeyin yalnız kendisinde olmasını istemektir. **Hücr:** Çirkin söz mânâsına gelir.

(۱۰) باب تحریم ظلم المسلم
وخذله واحتقاره ودمه وعرضه وماله

۳۲- (۲۵۶۴) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنُ قَعْنَبٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ (يَعْنِي ابْنَ قَيْسٍ) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، مَوْلَى عَامِرِ بْنِ كُرَيْزٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبْغِ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هَهُنَا». وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ (۴): «يَحْسِبُ امْرَأً مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ. كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرْضُهُ».

10- Müslümana Zulüm ve Tahkir Terzil Etmenin, Kanının, İrzinin ve Malının Haram Kılınması Babı

32- (2564) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Dâvud (vâni İbni Kays) o da Âmir b. Küreyz'in azatlısı Ebû Saîd'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Birbirinize hasedlik çekmeyin! Müşteri kızıştırmayın! Birbirinize **buğzetmeyin**! Birbirinize sırt **cevirmeyin**! Biriniz diğerinin pazarlığı üzerine satış **yapmasın**! Kardeş olun ey Allah'ın kulları! Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez; onu yardımsız bırakmaz, onu tahkir etmez. —Üç defa kalbine işaret ederek— Takva şuradadır. Kişiye kötülük namına müs-lüman kardeşini tahkir etmesi kâfidir. Müslümanın her şeyi, kanı, malı ve İrzı müs-lümana haramdır.» buyurdular.

ظلم = Zulm etmek

وخذله = Hazlihi= Yardımsız bırakmak

واحتقاره = İhtikar= Tahkir etmek, hakir görmek

ودمه = Kan وعرضه = Irz وماله = Malı

تحریم = Haram kılmak

Bu hadiste altı çizili lafızların sigaları önemli ...meyin, ...mayın ile ...mez, ...maz lafızları

۳۳- (...) حَدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ، أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ سَرْحٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ أُسَامَةَ (وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ) أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ، مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ كُرَيْزٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ دَاوُدَ وَزَادَ وَنَقَصَ وَمِمَّا زَادَ فِيهِ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَادِكُمْ وَلَا إِلَى صُورِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ» وَأَشَارَ بِأَصَابِعِهِ إِلَى صَدْرِهِ.

33- (...) Bana Ebû't-Tâhir Ahmed b. Amr b. Şerh rivayet etti. (Dedi d): Bize İbni Vehb o da Üsâme'den (bu zat İbnü Zeyd'dir) rivayet etti. O da Abdullah b. Amir b. Küreyz'in azatlısı Ebû Saîd'i şöyle derken işitmiş: Ben Ebû Hüreyre'yi sunu söylerken dinledim: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) buyurdular kî... Ravi Davud'un hadîsi gibi nakletmiş, biraz ziyâde ve noksan yapmıştır. Yaptığı ziyâdeden biri şudur: «Şüphesiz ki, Allah sizin bedenlerinize ve suretlerinize bakmaz, lâkin kalblerinize bakar.» Ve parmaklarıyla göğsüne işaret etmiştir.

۳۴- (...) حَدَّثَنَا عَمْرُو النَّاقِدُ حَدَّثَنَا كَثِيرُ ابْنِ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ. وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ».

34- (...) Bize Amru'n-Nâkîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Kesîr b. Hişâm rivayet etti, (Dedi ki): Bize Ca'fer b. Burkan, o da Yezîd b. Esam'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem): «Şüphesiz ki, Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz; lâkin kalblerinize ve amellerinize bakar. Buyurdular. Müslümanın müs-lümanla kardeş olduğunu evvelce izah etmiştik,

Not: 1. ravi عَمْرُو النَّاقِدُ Amru'n-Nâkîd ismindeki Amrun sonunda vav harfi vardır. Bu vav harfi "VE" bağlacı ile karıştırılmamalı. Aksi halde senette çatallaşma var diye yanlış hesaplama yapılabilir.